

KARLOVAC

nica s neostilskim obilježjima, župna crkva Sv. Tri kralja (svetište 1760, obnovljena i produljena 1841), Švarča (dvorac s majurom 1752) i župna crkva Sv. Franje Ksaverskoga (1804).

Grad K. se počeo širiti na *J* rubu glacisa i prema rekreacijskoj zoni (rijeka Korana) nakon donošenja regulatorne osnove 1905. i njezine revizije 1925. Gradani su pokazali veće zanimanje za gradnju luksuznih kuća s pročeljima prema parku (drvoredima na glacisu) i prema tadašnjoj lječilišnoj zoni na rijeci Korani. Projektanti su uglavnom stranci ili zagrebački graditelji školovani u Münchenu koji rade u stilskim oznakama neobaroka i secesije (Sebastian Della Marina, V. Bastl — Domobrnska 8, Zajčeva 6). Između 1920—30. gradila je karlovačka tvrtka (Dvornik, Heksch) vile u oblicima kasne secesije kao primjer »cottage« naselja s dekorativnim vrtovima.

SZ od pov. središta »Zvijezde« nalazi se na brežuljku stari grad Dubovac, na čijoj je *I* strani sagrađena (1683—1732) župna crkva Majke Božje Snježne u baroknome slogu.

Naselje Dubovac (Gornji varoš, Donji varoš, Draga) razvilo se u XIV. st. kao slobodno trgovište. U XV. i XVI. st. razvili su se obrti i trgovina uz rijeku Kupu (skladište soli, XVI. st.). Od 1578, kada su ga Turci popalili, sve do sredine XVIII. st. stanovništvo se selilo u sigurniji Karlovac. Uz Lujzinsku se cestu (Marmontova aleja platana — ukrasni drvoredi uobičajeni u klasicizmu) od 1809. do kraja XIX. st. grade manufakture (kamenine, kože, štapovi, pivovara), gostionice sa svratištima, Šporerova kurija (danas Muzej karlovačkoga dekanata). Statutom iz 1883. povezuje se naselje Dubovac s gradom Karlovcem. S naglim porastom stanovništva širi se Dubovac; 1974. sagrađeno je nacionalno svetište Sv. Josipa (arh. Josipa Šponar) s umjereno razvijenim skladom čistih zidnih ploha koje se uklapaju u okolni ambijent prizemnih jednokatnih obiteljskih kuća.

Prema novome urbanističkome planu Karlovca (1965) kulturni i gospodarski sadržaji dobili su mjesto u *JZ* dijelu grada (Gradska knjižnica 1975, arh. M. Vodička; Galerija 1976; Povijesni arhiv 1979; tržnica 1970).

U Karlovcu djeluje *Gradski muzej* (osn. 1952) koji ima prirodoslovnu, arheol., kulturnopov. i etnol. zbirku (18 000 predmeta). *Galerija »Vjekoslav Karas«* (osn. 1952) ograničila se na slikarstvo XIX. i XX. st. s osobitim naglaskom na karlovačke slikare (V. Karas, M. Schieder, J. Šašel, M. Detoni i dr.). ZILIK, likovna kolonija u dječjem domu (osn. 1974), prikup-

lja radove suvremenih umjetnika. Franjevački samostan otvorio je 1987. svoj *Muzej crkvene umjetnosti i starih rijetkih knjiga*. U župnom dvoru u Dubovcu nalazi se *Muzej karlovačkoga dekanata* (odio dijecezanskoga muzeja u Zagrebu).

U domovinskom ratu oštećene su ili teško stradale u povijesnom centru grada 194 kuće. Od 12 župnih crkvi i kapelica najteže su stradali: franjevački samostan sa crkvom Presv. Trojstva, pravosl. crkva Sv. Nikole, pavlinski samostan s crkvom Bl. Dj. Marije u Kamenskome (XV—XVIII. st.), kapela Sv. Doroteje (XVI. st.) u Logorištu, crkva Sv. Ivana Krstitelja (XVIII. st.) u Rečici.

LIT: R. Lopašić, Karlovac, povijest i mjestopis grada i okolice, Zagreb 1879. — R. Strohal, Grad Karlovac, Karlovac 1906. — Zbornik Gradski muzej Karlovac, I, 1964; II, 1984. — Karlovac 1579—1979 (zbornik), Karlovac 1979. — Iz povijesti karlovačkih župa, Karlovac 1979. — M. Vrbičić i A. Szabo, Karlovac na razmeđu stoljeća 1880—1914, Zagreb 1989. — M. Mužar, Dubovac, Karlovac 1984. — *Ista*, Sociološki sastav i razvoj naselja Gaza — podgrada tvrđave Karlovac, Svjetlo, 1990, 6. — T. Tomiša, Muzej franjevačkog samostana u Karlovcu, *ibid.*, 1991, 2. — M. Kruhek, Graditeljska baština karlovačkog Pokuplja, Karlovac 1993. Ma. Mu.

KĀROLYI, Aleksandar, fotograf (Lukač kraj Virovitice, 28. VII. 1932). Završio Školu primijenjene umjetnosti u Zagrebu 1960. Snima umj. i arhit. djela i kulturnopov. spomenike, oprema fotografijama javne prostore, kataloge i monografije (*Dušan Džamonja*, Beograd—Zagreb, 1981). Autor ciklusa *Akt u svjetlu i sjeni* (1972). Samostalno izlagao u Zagrebu (1972, 1975, 1979), Karlovcu (1974), Moskvi (1978) i Lyonu (1981). Radi za kazalište, film i televiziju.

LIT: V. Maleković, Akt — povod stvaralaštva, Vjesnik, 20. III. 1972.

Ž. Sa.

KARPINJAN, ladanjska vila plemića Carla Riga, sagrađena 1762. kraj Novigrada u Istri, smještena na posjedu s pogledom na polja i more. Arhitektura vile sinteza je utjecaja venecijanskog i srednjoeur. baroka.

LIT: L. Parentin, Cittanova d'Istria, Trst 1974. — Horvat—Matejčić—Prijatelj, Barok.

KARTOGRAFIJA, znanost o povijesti, načinu izrade i upotrebi zemljopisnih karata. Uz napredak u geografskoj spoznaji Zemljine površine razvoj kartografije svjedoči o mogućnostima i razvoju likovnog izražavanja u pojedinim vremenskim razdobljima. — Područja Hrvatske predočavana su na kartama već u doba antike. Jedno od važnijih djela iz toga doba je karta Rimskoga Carstva koju je sastavio Marko Vipsanije Agripa (← I. st.). Kopija te karte nalazi se u djelu »De Chorographia« (iz 43—44)

M. KOLUNIĆ-ROTA, karta okolice Splita (Venecija 1571)

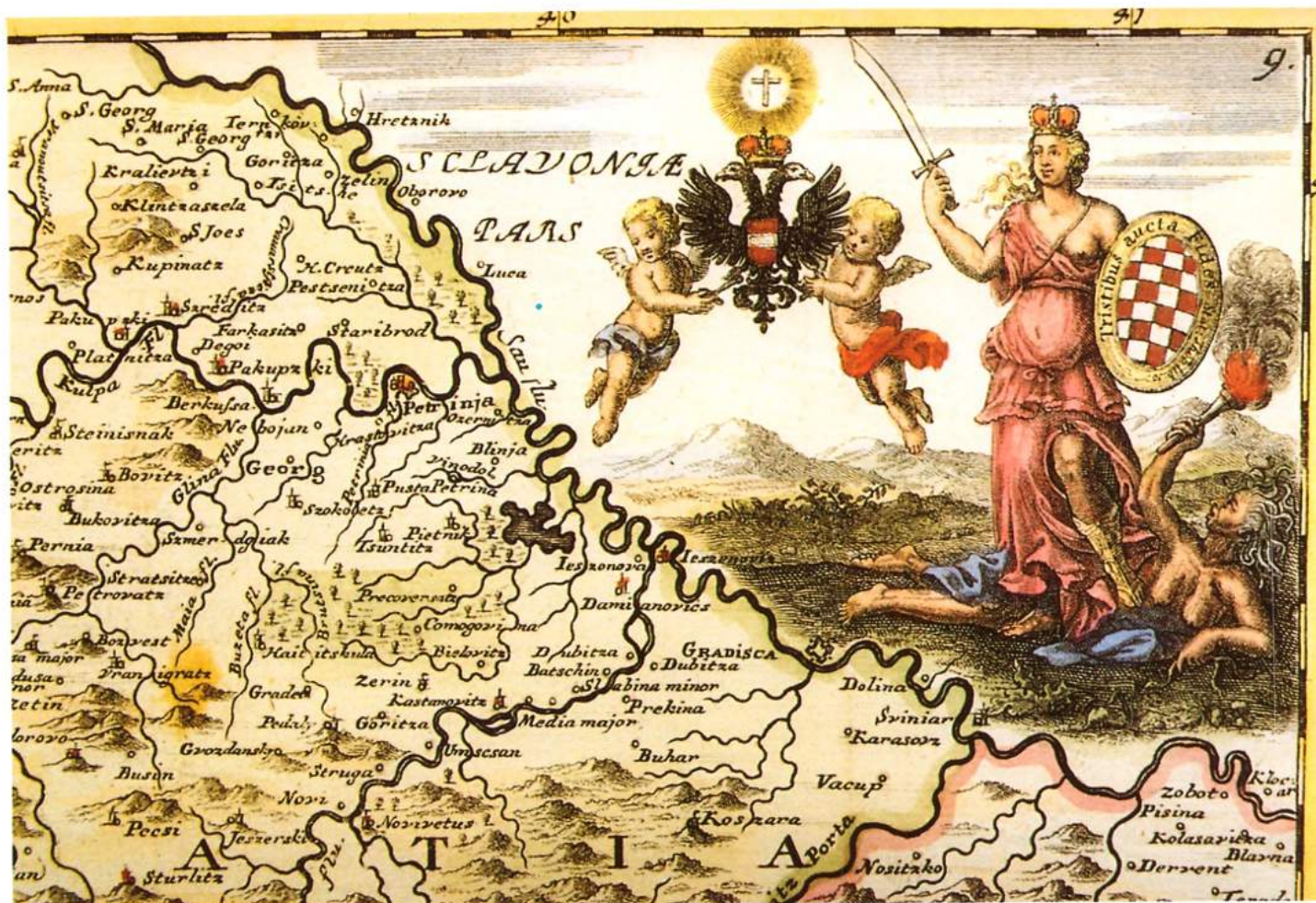
P. COPPO, karta Istre iz Orteliusova atlasa *Theatrum orbis terrarum* (Antwerpen 1584)

J. VAN DEN BRUGGEN, karta Hrvatske, detalj (Beč 1737)

G. M. CASSINI, karta Dalmacije (Rim 1792)

Neretve, a zabilježeno je oko četrdesetak ant. toponima. Često spominjana kasnoant. karta, tzv. »Peutingerova tabla«, zapravo je prikaz tadašnje cestovne mreže; ona donosi najopsežniju kasnoant. toponimiju naših krajeva a udaljenosti između naselja označene su u rim. miljama.

U sr. vijeku pojavljuje se tzv. samostanska kartografija. Karte koje se u to doba izrađuju u zapadnoeur. samostanima često su izuzetna ostvarenja srednjovj. umjetnosti, ali u kartografskome pogledu to su pretežno teološke konstrukcije, a samo se neke zasnivaju na rezultatima rim. kartografije sa suvremenim dopunama. Naši su krajevi na tim kartama predloženi vrlo generalizirano. — Među srednjovj. kartama ističe se djelo arapskoga kartografa *Idrizija* iz 1154. Na toj karti nema pretjerana isticanja veličine Jonskoga i Crnoga mora, ali se vidi sličnost s Ptolemejevom kartom. Reljef zemljišta označen je dopadljivim simbolima u nekoliko boja, a hidrografska mreža sliči predodžbi s Ptolemejeve karte. Nazivi su dani arapskim pismom a jezikom pa se teško mogu ubicirati.

Dalji napredak u srednjovj. poznavanju jadranske obale može se pratiti pomoću portulanskih (pomorskih) karata, kojih je od XIV. st. sve više. U XIV. i XV. st. na njima se redovito predložava čitavo Sredozemno more s obalama i lukama. Jadransko more na tim kartama ima gotovo realnu konturu, premda pojedini detalji obale nisu predloženi posve vjerno, a zabilježen je veći broj naših luka. Portulanske karte naše obale radili su, uz ostale, *Pietro Vesconte* (1311), *Angelino da Delorte* (1325), *Angelino Dulcerte* (1339), *Guglielmo Soleri* (1380), *Gratiosus Benincasa* (1435–45), *Antonio Pelagan* (1459) i *Francesco Cesano* (1489). Svi spomenuti kartografi crtali su portulanske karte Jadrana na sličan način: obala se povlačila tankom crnom crtom u obliku lukova okrenutih konveksno prema kopnu, ušća rijeka označavana su prekidanjem obalne crte dvjema okomitim crtama, a nazivi su ispisivani crnim tušem. Crna boja upotrebljavala se i za povlačenje kursnih linija (tzv. rumba), dok su ostali kartografski elementi označavani raznim živim bojama.

U doba renesanse pri izradi karata koriste se grafička dostignuća toga vremena. Crtež je jasan, reljef slikovit, često predložen u perspektivi ili kosoj projekciji, a izrada lijepih vinjeta i kartuša postaje nova kartografska moda. S izumom tiska karte se počinju umnožavati te se od njih sastavljaju prvi atlas. Autori renesansnih karata poznati su kao izuzetni umjetnici i majstori svojega zanata, dobri grafičari i vješti bakroresci. — Područja Hrvatske prikazivana su vjerno i s dosta detalja. Za razvoj renesansne kartografije velik je utjecaj imao Ptolemejev atlas, koji se krajem XV. st. počeo tiskati s novim kartama pojedinih zemalja. Naši krajevi predloženi su na posebnoj regionalnoj karti iz 1513 (»Tabula moderna Bossine, Servie, Gretie et Sclavonie«) u izdanju Ptolemejeva atlasa koji je uredio *Martin Waldseemüller*; ona donosi suvremeniju toponimiju i točniju predodžbu odnosa kopna i mora. Reljef je prikazan u obliku krtačnjaka: Dinarsko gorje se raspoznaje kao širok pojas različito oblikovanih vrhunaca koji se nadovezuju na Alpe, odn. na Scardus i Haemus. U Ptolemejevu atlasu koji je 1540. izdao *Sebastijan Münster* nalazi se drvorezna karta »Descriptio totius Illyridis«; na njoj se vide dijelovi Hrvatske do Zagreba. Reljef je prikazan slikovitim vrhuncima. Tok Save označen je dosta točno, s brojnim pritocima koji se upravo na toj karti spominju prvi put; novi podaci dobiveni su suvremenim terenskim opservacijama što su se obavljale poč. XVI. st. radi sastavljanja što točnijih i vjernijih karata zemalja kojima je tada prijetila opasnost od tur. okupacije. God. 1566. *Angelus Nicolaus Italus* uz veliku kartu Ugarske izradio je i posebnu »Croatia et Sclavonia« s najstarijim nacrtima utvrđenih gradova u Hrvatskoj (Križevci, Zagreb, Sisak, Brinje, Senj). — Pomorske karte u XVI. st. nadovezuju se na ranije portulane, ali je na njima bolje prikazana kontura naše obale i otočja, a donekle i kopreno zaleđe. Među kartama te vrste ističu se djela tal. autora kao što su *Vesconte Maiolo* (karte iz 1511–36), *Battista Agnese* (više karata u razdoblju 1536–64) i *Angelus Freducci* (1556). U isto vrijeme javljaju se kao vješti kartografi i domaći autori. Istranin *Pietro Coppo* (1470–1556) autor je vrlo uspjele drvorezne karte Istre iz 1525. Šibenčanin *Bonifacij Natal* (1538–92) izradio je u isolaru Giuseppea Rosacia iz 1568. desetak karata naše obale s otocima. Njegov sugrađanin *M. Kolunić-Rota* (1532–82) izradio je za slično djelo Giovannija Francesca Camocia iz 1572. više od šezdeset karata, od kojih se polovica odnosi na našu obalu. To su prve regionalne i detaljnije karte hrv. obale s vedutnim naznakama primorskih gradova od Pule do Ulcinja. Nekoliko uspješnih karata Mediterana sastavio je *Vicko Dimitrije Volčić* (rođen u

Dubrovniku 1563). — Primorske krajeve od Istre do Bojane osobito su često prikazivali na kartama tal., napose venec. kartografi (*Jacopo Gestaldi*, *Paolo Forlani*, *Giovanni Andreas di Vavassore*, *Egnatio Danti* itd.).

Drugo središte u kojemu se tijekom XVI. st. izrađuju karte naših zemalja je Beč. Zbog sve veće tur. opasnosti bečki dvor je nastojao da se svi pogranični krajevi što bolje upoznaju i predlože na kartama. Na tome poslu radili su ugledni profesori bečkoga sveučilišta, među kojima se isticao *Johann Spisshaymer* poznat pod pseudonimom *Cuspinianus*. S njim su surađivali kartografi *Johann Stabius*, *Georg Tenstetter-Colimitius* i *J. Lazarus*. Njihovu veliku drvoreznu kartu objavio je 1528. *Peter Apian*; na toj karti izuzeta su sva područja pod tur. okupacijom. U prikazu reljefa ističu se gorski krajevi Gorskoga kotara i Like, a dobro je predložen masiv Velebita, Ivanščice, Papuka i Fruške gore. Rijeke Sava i Drava imaju prilično realnu sliku toka, a označeni su svi važniji pritoci. Zabilježeno je i oko pedeset naselja. Slično značenje ima i karta koju je 1565. objavio *Wolfgang Lazius*. Na njoj se vidi čitava Slavonija, Srijem i krajevi S Bosne. Od istog je autora karta Istre (sa Štajerskom i Koruškom) koja je u grafičkom pogledu grubi bakrorez. Uz spomenute bečke kartografe iz XVI. st. povezana je djelatnost *A. Hirschvogela* (1503–53), koji je neko vrijeme živio u Ljubljani. On je 1539. izradio kartu hrvatsko-turske granice, a kasnije i veću kartu Hrvatske koja je poslužila *Abrahamu Orteliusu* kao predložak u njegovu monumentalnom atlasu »Theatrum orbis terrarum« (1570). U tom atlasu predloženo je nekoliko posebnih karata: kartu Istre izradio je *P. Coppo*, okolicu Zadra i Šibenika *Bonifacije Natal* i *M. Kolunić-Rota*, kartu Hrvatske *A. Hirschvogel*, a Ilirika *Johann Sambucus*. Sve navedene karte izrađene su vrlo minuciozno u bakrorezu koji je naknadno akvareliran. Nešto kasnije (1595) izlazi u Duisburgu u Nizozemskoj sličan veliki atlas *Gerharda Mercatōra* u kojemu ima također nekoliko karata hrv. područja. Na posebnoj karti prikazana je Slovenija s Istrom, potom slijedi karta Slavonije, SZ i sr. Hrvatske, Bosne i dijela Dalmacije, na kojoj se uočava razlika u poznavanju naših zemalja unutar i izvan turskih granica.

Uvjeti kartografskog upoznavanja Hrvatske bili su vrlo nepovoljni i tijekom XVII. st. Zbog tur. opiranja snimačkim i mjerničkim radovima naši krajevi ostaju i dalje slabo poznati. Kao primjeri za to mogu poslužiti karte iz velikih atlasa *Willema Janszona Blaeua* (1629), *Nicolasa Sansona d'Abbevillea* (1658), *Jodocusa Hondiusa* (1606), *Johanna Janssoniusa* (1638) ili *Charlesa Huberta Jaillotta* (1689). U to se vrijeme javlja i nekoliko vrlo sposobnih domaćih kartografa. Na širem kvamerskome području bio je osobito aktivan *I. Klobučarić* (1550–1605), rodом s Krka, koji je poč. XVII. st. izradio kartu Istre i S Dalmacije te čitav niz topografskih skica koje se čuvaju u Štajerskom arhivu u Grazu. Varaždinski isusovac *S. Glavač* (1627–80) autor je karte Z Hrvatske iz 1673. u krupnome mjerilu, na kojoj se raspoznaju i sitniji detalji zemljišta. Zanimljive karte nalaze se i u djelu *I. Lucića* »De regno Dalmatiae et Croatiae libri sex« (1666). — Od pojedinačnih većih karata na kojima se vide naši krajevi ističu se karte *Martina Stiera* (1664) i *Georga Matheusa Vischera* (1678). To su u grafičkom pogledu prava remek-djela bakrorezačke i kartografske umjetnosti. Za naše krajeve važne su i karte koje su objavljene u velikim atlasima *Vinzenza Maria Coronellija* iz Venecije (1691–95) i *Giacomma Cantellija da Vignole* iz Rima (1684–90). — Krajem XVII. st. javlja se ponovno jedan naš sposoban kartograf: *Pavao Ritter-Vitezović* (1652–1713) koji je 1699. sudjelovao u komisiji za razgraničavanje naših krajeva s Turskom uz rijeku Unu. Tom prilikom izradio je nekoliko vrlo uspješnih karata koje se čuvaju u Historijskom arhivu u Zagrebu. To su crteži načinjeni sepijom a potom lagano obojeni akvarelom. Neki se listovi Vitezovićevih karata (karta oko lica Tromede u Lici) mogu smatrati našim prvim topografskim kartama.

U XVIII. st. sve su rjeđe regionalne autorske karte koje izrađuju pojedinci, a brojnija su kolektivna djela zasnovana na geodetskom premjeru zemljišta. Osobito je bio živ snimački rad na području Vojne krajine. Arhivi u Beču, Grazu, Veneciji i Zagrebu čuvaju obilnu kartografsku građu iz toga doba. — U drugoj pol. XVIII. st. počinje sistematski snimački rad na premjeru (»Josephinische Landesaufnahme«), na temelju kojega je izrađeno oko dvije stotine sekcija u razmjeru 1 : 28 000. Te karte nisu nikada objavljivane jer su držane u strogoj tajnosti, a poznate su u nekoliko crtačkih varijanti i kopija. Na osnovi spomenutih karata izrađene su krajem XVIII. st. prve generalne karte krupnijega razmjera.

KAŠTEL LUKŠIĆ, oltar Bl. Arnira u župnoj crkvi, djelo Jurja Dalmatinca

U drugoj pol. XIX. st. objavljene su topografske karte u razmjeru 1 : 25 000. To je ujedno i vrijeme kada je kartografska umjetnost, koja je u prošlosti dala mnoga djela izuzetne lik. vrijednosti, definitivno zamijenjena kartografskom egzaktnošću.

LIT.: L. Donati, Martino Rota, ASD, 1927, 2. — R. Almagia, *Intorno all'opera cartografica di Natale Bonifazio*, ibid., 1933, 14. — M. Vanino, *O postanku zemljovida Hrvatske od Stjepana Glavača*, Hrvatski geografski glasnik, 1939, 8—10. — T. Peruško, *Kartograf Ivan Klobučarić*, Geografski glasnik, 1958, 20. — A. Depoli, *Il cartografo Giovanni Clobucciarich-Clobuciarus, Pagine Istriane (Trieste)*, 1958, 32. — G. A. Škrivanić, *Monumenta Cartographica Jugoslaviae*, I i II, Beograd 1974. i 1979. — M. Marković, *Razvatak kartografskih upoznavanja današnjih jugoslavenskih zemalja*, I, Zagreb 1975. — *Isti*, *Geografska bibliografija Jugoslavije*, I i II, Zagreb 1978. i 1980. — *Isti*, *Napredak na kartama Hrvatske tijekom 19. stoljeća*, Zbornik II simpozija iz povijesti znanosti, Zagreb 1980. — A. Pandžić, *Pet stoljeća zemljopisnih karata Hrvatske*, Zagreb 1988. — *Granice Hrvatske na zemljovidima (katalog)*, Zagreb 1992/93. — M. Mirković, *Descriptio Croatiae...*, Zagreb 1993. — Ma. Ma.

KÄSSMANN (KÄHSSMAN, KÄSZMAN), Josip, kipar (Beč, 3. IX. 1784 — Fischau, Donja Austrija, 18. I. 1856). Sin je kipara Franje kod kojega počinje učiti, a potom nastavlja školovanje na Akademiji u Beču. U Rimu 1826—29. radi pod mentorstvom danskoga kipara B. Thorvaldsena. Ostavio je veći broj kipova i reljefa s mitološkim ili religioznim motivima. K. pripada posljednjim predstavnicima bečkoga klasicizma.

Po narudžbi i ideji biskupa Haulika, izradio je 1846. i 1847. tri skulpture za perivoj Maksimir: *Žetelicu* (uništena), *Dječju grupu* (Muzej grada Zagreba) i *Napuljskog ribara* (Maksimir).

LIT.: J. Lachner, *O stogodišnjici maksimirskeg perivoja, Kähssmannove maksimirske statue*, Katolički list, 1943, 33. — I. Gostl, *Josip Kähssmann i maksimirske skulpture*, ČIP, 1989, 7—8. — O. Maruševski i S. Jurković, *Maksimir*, Zagreb 1991, str. 54. — I. Gostl, *Zagrebački perivoji i promenade*, Zagreb 1994. — Ig. G.

KASSOWITZ-CVIJIĆ, Antonija, književnica (Zagreb, 16. I. 1865 — 18. XII. 1936). Učiteljsku školu svršila u Beču. Bila je učiteljica u Zagrebu. Objavljivala je članke i studije i iz lik. umjetnosti u listovima i časopisima (*»Jutarnji list«*, *»Obzor«*, *»Hrvatsko kolo«*).

BIBL. (lik. umjetnosti): *Vjekoslav Karas, prvi ilirski slikar*, Zagreb 1929; *Ferdo Quiquerez*, Zagreb 1931; *Prve javne pozornice u Zagrebu god. 1780, 1788*, Zagreb 1933.

KASTAV, gradić u Istri, SZ od Rijeke, smješten na starome putu Rijeka—Trst. Na mjestu prapovijesne gradine (prapov. nekropola u uvali *Mišinci*) razvilo se u sr. vijeku središte komune kojoj su pripadali Veprinac i Mošćenice. Grad s municipalnom upravom imao je u XVI. st. hrvatskim jezikom pisani statut. U Kastvu su djelovali popovi i notari glagoljaši. Bio je opasan još djelomično očuvanim zidinama i kulama. Utvrđena gradska vrata nalazila su se na juž. prilazu gradu. Ispred njih je bio trg s bastionom (*Fortica*) i gradskom ložom iz 1571, obnovljenom 1825. Na trgu je i mala barokna crkva. Unutar grada na glavnu se ulicu, koja vodi od vrata prema župnoj crkvi i utvrdi *Žudiki*, nadovezuje niz poprečnih prolaza i uličica koje oblikuju nekoliko insula. Fortifikacijski sustav čine djelomice i kuće izgrađene na zap. i juž. zidinama. U samome gradu, na trgu *Lokvina* gdje se nekoć odvijao javni život, nalaze se cisterna s natpisom (1666), nekađanja kapetanova rezidencija (gospoštijski dvor — danas škola), te gotička crkva Sv. Trojstva iz XV. st. Trobrodna barokna župna crkva Sv. Jelene iz 1709. ima odijeljen zvonik iz 1724. U njoj su vrijedni barokni oltari i krstionica iz XVIII. st., te korske klupe iz XVII. st. U Kastvu su ruševine nedovršene trobrodne isusovačke barokne crkve iz XVIII. st. (*Crekvina*), a u okolici niz srednjovj. crkva romaničkoga tlocrta s polukružnim apsidadama.

LIT.: I. Dorčić i M. Tomašić, *Kastav i Kastavština u prošlosti i sadašnjosti*, Samobor 1931. — R. Matejčić, *Graditeljsko nasljeđe Kastva*, Zbornik kastavštine, II, Rijeka 1981. — Horvat—Matejčić—Prijatelj, *Barok*. — Ma. Š.

KASUMOVIĆ, Oleg, scenograf (Zagreb, 11. II. 1942). Nakon studija teatrologije u Kölnu diplomirao na Akademiji u Düsseldorfu (1969). Od 1970. radi pretežno u Hrvatskome narodnome kazalištu u Zagrebu. Sceni daje funkciju dramaturškoga izraza, ravnopravnu s režijom. Važniji su mu radovi: M. Feldman, *Vožnja* (1970); M. Krlježa, *Leda* (1972); M. Gorki, *Na dnu* (1974); U. Giordano, *André Chénier* (1976).

LIT.: Repertoar hrvatskih kazališta, 1840—1860—1980, I, II, Zagreb 1990.

P. C.

KAŠIĆ, selo SZ od Benkovca; spominje se u srednjovj. ispravama. Na više lokaliteta otkriveni su arheol. nalazi. Na položaju Manastirine ostaci starohrv. crkve kružna tlocrta sa šest apsida, sagrađene na ostacima ant. arhitekture, kojoj je poslije dograđeno predvorje i druge zgrade; oko crkve je groblje. Na Glavčurku grobovi iz VI. st. te starohrv. groblje od VIII. st. do kasnoga sr. vijeka. Na položaju Razbojine starohrv. groblje iz VIII. st. Na Maklinovu brdu starohrv. groblje (VIII—IX. st.) i primjeri pokapanja pepela u keramičkim posudama. Na Čerincu ostaci romaničke crkvice, na Gredama groblje (IX—XIV. st.) a na položaju Drače kasnosrednjovj. groblje.

LIT.: S. Ginjača, *Trogodišnji rad Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika*, SHP, 1960, 7. — D. Jelovina, *Ranosrednjovjekovna nekropola na »Razbojinama« u selu Kašiću*, ibid., 1968, 10. — D. Vrsalović, *Srednjovjekovno groblje na »Gredama« u selu Kašiću*, ibid. — J. Belošević, *Die ersten slawischen Umengräber auf dem Gebiete Jugoslawiens aus dem Dorfe Kašić bei Zadar, Balcanoslavica*, 1974, 1. — I. Pet.

KAŠINA, selo nedaleko od Zagreba. Crkva Sv. Petra nalazi se na uzvisini iznad stare ceste koja vodi iz Prigorja u Zagorje. Spomenuta je u ispravi iz 1217. U južnom zidu ugrađeni su ostaci rim. zida i zazidani romanički i gotički prozori. Crkva je bila pregrađivana u više navrata i barokizirana (1795).

LIT.: L. Dobronić, *Po starom Moravcu*, Zagreb 1979.

KAŠPAR-STRANIĆ, Lidija, slikarica (Slavonski Brod, 11. VI. 1923). Diplomirala na Akademiji u Zagrebu 1949 (M. Tartaglia). Njezini radovi, izrazite tonske analitičnosti, pripadaju geometrijskoj apstrakciji. Trodimenzionalni geometrijski oblici pojavljuju se u čvrsto povezanu konstruktivnome sustavu, često s naglašenom prostornom dubinom (*Prostori u crvenom*, 1972; *Simetrija u zelenom*, 1975; *Megalopolis*, 1987; *Kristali*, 1991). Izdala je grafičku mapu *Prostori* (Zagreb 1976). Samostalno izlagala u Zagrebu (1973, 1978, 1982, 1987, 1989), Sisku (1974), Mariboru (1975), Rijeci (1976, 1986), Vinkovcima (1983) i Karlovcu (1983). Suradivala na opremi zgrada javne namjene (Osmogodišnja škola »Grof Janko Drašković« u Vrapču i Fakultet fizičke kulture u Zagrebu, Sportski i kulturni centar u Kutini). LIT.: Z. Poznić, *Lidija Kašpar-Stranić (katalog)*, Zagreb 1978. — R. Putar, *Lidija Kašpar-Stranić (katalog)*, Zagreb 1982. — *Isti*, *Lidija Kašpar-Stranić*, Zagreb 1989. — V. El.

KAŠTELA, zajednički naziv za sedam naselja u priobalnomu predjelu od Solina do Trogira. Gornja Kaštela: Sućurac, Gomilica, Kambelovac. Donja Kaštela: Lukšić, Kaštel Stari, Kaštel Novi, Štafilić. Kaštelima pripadaju i plodna polja do padina Kozjaka.